

ការពន្យារពេលយុំខ្លួន នួន ថា

អាន ហេនដល

នៅថ្ងៃទី១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុង តុលាការកម្ពុជាបានរកឃើញមូល ហេតុច្បាស់លាស់ក្នុងការជឿថា នួន ជា បានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ប្រឆាំងមនុស្សជាតិនិងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងបានបញ្ជាឱ្យមានការយុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់រយៈ ពេលមិនលើសពីមួយឆ្នាំ ។ នៅថ្ងៃទី១៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនៃអង្គជំនុំ ជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានពន្យារពេលយុំខ្លួនរបស់ នួន ជា មួយឆ្នាំបន្ថែមទៀត ។ នួន ជា កំពុងតែប្តឹងតវ៉ាចំពោះបទបញ្ជានេះ ។

វិធានផ្ទៃក្នុង៦៣របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការ កម្ពុជាអនុញ្ញាតឱ្យជនដែលត្រូវបាន ចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមត្រូវយុំខ្លួនសម្រាប់រយៈពេលមួយឆ្នាំ ដំបូង ដែលអាចត្រូវបានពន្យារពេលជាអតិបរមា ។ ហេតុដូច្នេះ ប្រសិនបើមានលក្ខខណ្ឌចាំបាច់នៅ តែបន្តមាន នួន ជា អាចត្រូវសម្រេចឱ្យជាប់ក្នុងការយុំខ្លួន ដោយមិនត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាដូរការ រហូតដល់ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ។

វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការ កម្ពុជាតម្រូវឱ្យមានដីកាយុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្ន ដើម្បីពន្យល់ឱ្យបានក្លាយពីហេតុផលតាមដូរច្បាប់និងមូលដ្ឋានអង្គហេតុសម្រាប់ការយុំ ខ្លួនអ្នកដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ។ (វិធានផ្ទៃក្នុង៦៣៣) ចែងថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមាន ហេតុផលច្បាស់លាស់ដើម្បីជឿថា ជនដែលជាប់យុំបានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋដែលកាត់ត្រូវបានចោទ ប្រកាន់ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយល់ឃើញថាការយុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជាវិធានការចាំបាច់ដើម្បី :

- ១) រារាំងកុំឱ្យជនដែលត្រូវបានចោទកាបសង្កត់លើសាក្សី ឬជនរងគ្រោះ ឬរារាំងកុំឱ្យមានការត្រូវ រ៉ូវវត្តារវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិតចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមយុត្តាធិការ របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។
- ២) ថែរក្សាភស្តុតាង ឬ ការពារមិនឱ្យបំផ្លាញភស្តុតាង ។
- ៣) ធានាអំពីវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធី ។
- ៤) ការពារសន្តិសុខឱ្យជនដែលត្រូវចោទ ឬ
- ៥) ថែរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ។

នៅក្នុងដីកាពន្យារពេលការឃុំខ្លួនរបស់ លោក ជាន សហចៅក្រម ស៊ើបអង្កេតបាននិយាយថា សេចក្តីថ្លែងការណ៍ថ្មីចំនួន២៣ ដោយជនគ្រូវចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ចំពោះតួនាទីរបស់ លោក ជាន សហចៅក្រម មន្ទីរ ស-២១ បានផ្តល់ការកំទ្រប់នៃមន្ត្រីសម្រាប់ជំនឿដែលបានរកឃើញថា កាត់បានប្រព្រឹត្តបទ ឧក្រិដ្ឋទាំងឡាយដែលបានចោទប្រកាន់ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានពិភាក្សាអំពីលក្ខខណ្ឌ ចំនួន ប្រាំដទៃទៀតទេ ប៉ុន្តែបានឃើញថា “មូលហេតុនានារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅក្នុងសេចក្តី សម្រេចនៅថ្ងៃទី២០ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ នៅតែមានសុពលភាព” ។

វិធានផ្ទៃក្នុង៦៣(៧) តម្រូវឲ្យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតផ្តល់មូលហេតុជាលាយលក្ខណ៍ អក្សរ ដើម្បីពន្យារពេលការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះ ។ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេស យូហ្គោស្លាវីបានសន្តិសុខថា ការស៊ើបអង្កេតការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នគឺជាចាំបាច់ក្នុងដំណើរការច្បាប់ទើបឲ្យអង្គជំនុំជម្រះ មួយ “អាចធានា ខ្លួនឯងថានៅតែមានមូលហេតុនានាសម្រាប់ធ្វើការឃុំខ្លួន” ។ នេះមានសារសំខាន់ ច្រើនជាងការដែលជនគ្រូវចោទគ្រូវសម្រេចឲ្យឃុំខ្លួនរយៈពេលយូរ ។ ទទាហរណ៍ គណៈកម្មការសិទ្ធិ មនុស្សនៅទ្វីបអាមេរិកបានរកឃើញថា “ប្រសិទ្ធភាពនៃការធានាដូច្នោះគួរ តែបង្កើនឡើងឲ្យសម ស្របទៅនឹងពេលវេលាដែលបានឃុំខ្លួនកាត់បណ្តោះអាសន្ន” ។

យុត្តិសាស្ត្រនៃស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សដូចជា គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សនៅទ្វីបអាមេរិក តុលាការសិទ្ធិ មនុស្សអឺរ៉ុបនិងគណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស មិនកំទ្រប់ចំពោះការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទេ និងបានដាក់ បន្ទុកទៅលើរដ្ឋនីមួយៗដើម្បីសម្រេចពីការឃុំខ្លួនបន្ត ។ ដូចនៅទីនេះ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និង តុលាការព្រហ្មទណ្ឌចម្រុះបានចាត់ទុកថាការដោះលែងនៅក្រៅឃុំបណ្តោះអាសន្ន ជាការលើកលែង ហើយជាក់ស្តែងបានដាក់បន្ទុកទៅលើចុងចោទឲ្យបង្ហាញថាការដោះលែងមានភាពចាំបាច់ ។ ក្នុងករណី សម្គាល់ផងដែរថា ទាំងតុលាការពិសេសសម្រាប់សេរីឡេអូនិងតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ ប្រទេសរ៉ូម៉ង់ដាមិនដែលធ្លាប់អនុញ្ញាតឲ្យមានការដោះលែងជាបណ្តោះអាសន្នដល់ជនជាប់ចោទឡើយ ។ តុលាការទាំងនេះបានបញ្ជាក់អំពីការរឹតបន្តឹងដោយផ្នែកដោយសន្តិសុខទៅលើភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទឧក្រិដ្ឋនានា ដែលពួកគេបានកាត់ទោស ។

ទោះបីជាមានចំណុចចាប់ផ្តើមខុសគ្នាក៏ដោយ ក៏ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សនានានិងតុលាការអន្តរជាតិ ឬតុលាការចម្រុះទាំងឡាយបានចាប់យកវិធីសាស្ត្រស្រដៀងគ្នាក្នុងការកំណត់ថាតើកត្តាណា ដែលបញ្ជាក់ ពីការឃុំខ្លួន ។ ពួកគេមើលទៅលើស្ថានភាពនីមួយៗ សំណុំរឿងនីមួយៗ និងកត្តាតុល្យភាពទាំងឡាយ រួម មានទាំងការបញ្ជាក់ផ្សេងៗ នៅក្នុងវិធាន៦៣(៣) ។ ស្ថាប័នសិទ្ធិមនុស្សតែងតែទាមទារជាទូទៅថា កត្តា នានាដែលបង្ហាញហេតុផលសម្រាប់ការឃុំខ្លួនអាចគ្រូវបានពិភាក្សានៅក្នុងរបៀបដែល “ច្បាស់ និងជាក់

លាក់» និងមិនមាន«លក្ខណៈតែមួយ» ។ ផ្ទុយទៅវិញ តុលាការអន្តរជាតិ និងតុលាការចម្រុះនានាទំនង ជាយល់ព្រមទៅលើដំណោះស្រាយជាទូទៅទាំងឡាយសម្រាប់ការឃុំខ្លួន ។

ប្រភពទាំងនេះបញ្ជាក់ដោយប្រយោលថា នៅក្នុងការពន្យារការឃុំខ្លួនរបស់ រដ្ឋន ជា សហរដ្ឋ ក្រុមស៊ើបអង្កេតមានកាតព្វកិច្ច បង្ហាញថាលក្ខខណ្ឌទាំងប្រាំនៅក្នុងវិធាន៦៣នៅតែមានបន្ត ក៏យ៉ាង ហោចណាស់នៅក្នុងរបៀបជាទូទៅ និងមិនត្រឹមតែយោងទៅលើសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ នោះទេ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ស្របតាមការអនុវត្តរបស់តុលាការអន្តរជាតិ និងតុលាការចម្រុះ អង្គបុរេជំនុំជម្រះនឹងទំនងជាសម្រេចថាបន្ត គឺធ្លាក់ទៅលើ រដ្ឋន ជា ដើម្បីបង្ហាញថាតើហេតុអ្វីបាន លែងមានការឃុំខ្លួនបន្តទៀត ។